

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

УДК 351 : 37.014

ЯКІСНА ОСВІТА ЯК ЗАПОРУКА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Бєлова Л. О.,

*д.соц.н., проф., заслужений працівник освіти України,
директор Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Розглянуто методичні підходи до визначення якості життя населення з метою з'ясування взаємозв'язку з таким соціальним індикатором, як освіта. Зроблено висновки щодо впливу освіти на якість життя населення в умовах соціальних трансформацій.

Ключові слова: освіта, якість життя населення, компетентність, освітнє середовище, умови життя.

Bielova L. O.,

Doctor of Sociology, Professor, Honored Educator of Ukraine, Director of KRI NAPA, Kharkiv

QUALITY EDUCATION AS PLEDGE OF POPULATION LIFE QUALITY

Methodical approaches to determining the quality of life in order to clarify the relationship of social indicators such as education. The conclusions on the impact of education on quality of life in terms of social transformations.

Key words: education, quality of life, competence, educational environment, living conditions.

Якість життя є одним із ключових показників, яким вимірюється не тільки задоволеність людини своїм становищем у соціумі, а й критерій, за яким визначається стан соціального, культурного, економічного, фізичного середовища її існування. Виступаючи узагальнювальним показником ступеня задоволеності потреб людини та реалізації свободи вибору щодо способу задоволення потреб, якість життя характеризує не лише умови досягнення та задоволеність умовами (досягненнями), але і враховує можливість збереження наявних результатів.

Сам термін “якість життя” містить у собі як кількісні, так і якісні параметри, як об'єктивні, так і суб'єктивні характеристики життя і умов діяльності людини. У світі склались два ключових напрями щодо вимірювання якості життя:

– *об'єктивні підходи* – визначають якість соціального і фізичного (штучного і природного) навколишнього середовища, у якому люди намагаються реалізувати свої потреби;

– *суб'єктивні підходи* – зосереджуються на розгляді ціннісних настанов і хвилювань (самопочуття, задоволеність життям, щастя).

Із найбільш визнаних методологій розрахунку якості життя можна навести такі [1]:

– *методологія Unit Economist Intelligence* (підрозділ The Economist Group) – розрахунок Індексу якості життя за дев'ятьма основними напрямками (здоров'я, сім'я, громадське життя, добробут за матеріальною ознакою, політична стабільність

і безпека, клімат, гарантії зайнятості, політична свобода, гендерна рівність), 111 країн;

– *методологія ОЕСР: Better Life Initiative* (82 показники) формує рейтинг країн в інтерактивному режимі за 11 основними напрямками (доходи, зайнятість, житлові умови, баланс “робота – життя”, здоров’я, освіта, суспільство, участь у суспільному житті, екологія, безпека, задоволеність життям), 34 країни;

– *методологія ЄС (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions)* – Європейський фонд з питань покращання життя та умов праці – здійснює моніторинг якості життя за 12 основними напрямками (здоров’я; зайнятість; депривація за доходами; освіта; сім’я; соціальна участь; життя; навколишнє середовище; транспорт; безпека, відпочинок, задоволеність життям);

– *методологія Європейського комітету статистичних систем (European Statistical System Committee – ESSC)* – розроблення набору показників за дев’ятьма напрямками (матеріально-побутові умови; продуктивна чи основна активність; здоров’я; освіта; дозвілля (відпочинок) та соціальні комунікації (взаємодія); економічна та фізична безпека; державне управління (влада) та основні права; природа та навколишнє середовище, загальне сприйняття життя);

– *міжнародний рівень:*

▪ *ООН* (Індекс людського розвитку) – середнє геометричне трьох індексів (очікувана тривалість життя; освіта; валовий національний дохід), 184 країни;

▪ *Legatum Institute* (Індекс добробуту / Prosperity Index) – інтегральна оцінка параметрів (економіка; рівень розвитку підприємництва і можливостей у бізнесі; державне управління; освіта; охорона здоров’я; рівень безпеки; особиста свобода; соціальний капітал), 110 країн;

▪ *Інститут Gallup* (Якість життя Gallup) – соціологічне обстеження за напрямками (здоров’я; освіта; матеріальний достаток; громадянська активність; політична свобода; соціальні зв’язки; довкілля; економічна та фізична безпека);

– *національний рівень:*

▪ *Методика Моніторингу регіонального людського розвитку України* – індекс регіонального людського розвитку (відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця; освіта), 33 показники.

Можна переконатись, що такий показник, як освіта, присутній у більшості з уживаних на сьогодні методологій підрахунку якості життя, адже інфраструктурно пов’язує між собою об’єктивну і суб’єктивну складові будь-яких інтегральних оцінок. Така присутність не є випадковою, адже тільки освічена людина здатна на кваліфіковану працю і, як наслідок, належну оплату своєї праці, тільки вихована людина здатна відтворювати навколо себе сприятливе екологічне і соціальне середовище, тільки культурна людина зможе передати нащадкам національні традиції та цінності. Відтак, освіта виступає на передній план будь-яких суспільно-політичних зрушень і реформ, адже від її якості здебільшого залежатиме успіх суспільно-політичних трансформацій.

Питання взаємозв’язку таких соціальних індикаторів, як освіта і якість життя населення, висвітлено у працях В. Васильєвої, О. Величко, Л. Гриневич, Л. Даниленко, М. Дарманського, С. Квіта, Л. Колесникова, В. Кременя, В. Лугового, Т. Лукіної, Г. Мартинова, С. Ніколаєнка та ін.

Цією статтею автор має на меті з’ясувати наявність взаємозалежності та структурної зумовленості таких соціальних індикаторів, як якісна освіта та якість життя населення.

У вітчизняну практику термін “якість освіти” було запроваджено із прийняттям Закону України “Про вищу освіту” (далі – Закон), у межах якого він розглядається у вимірах двох ключових термінів (пп. 23–24 р. 1 ст. 1):

– *якість вищої освіти* – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що віддзеркалює її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти;

– *якість освітньої діяльності* – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань [2].

Проте варто згадати, що проблематика якості освіти набула підвищеної актуальності ще наприкінці ХХ ст. Наприклад, Європейську мережу гарантії якості у вищій освіті (ENQA) було утворено у 2000 р. Основою її створення стали пілотний проект “Європейський пілотний проект з оцінювання якості вищої освіти” (1994–1995 рр.), матеріали Рекомендацій Єврокомісії (98/561/ЕС від 24 вересня 1998 р.) з європейського співробітництва у питаннях гарантії якості у вищій освіті та текст Болонської декларації 1999 р. Європейська Асоціація вищих навчальних закладів, що не є університетами (EURASHE), та Європейське студентське міжнародне бюро (ESIB), які утворили групу Е4, розробили “узгоджені стандарти, процедури та рекомендації із забезпечення якості”. Розроблені стандарти і рекомендації – European quality assurance standards and guidelines (ESG) – було схвалено на конференції в Бергені 2005 р. Призначення ESG – надати допомогу і визначити орієнтири як для вищих навчальних закладів при розробленні власних систем забезпечення якості, так і для агентств, що здійснюють незалежні перевірки. Крім того, ці стандарти і рекомендації роблять свій внесок у створення спільної основи для діяльності як закладів освіти, так і агентств із забезпечення якості. Також 4 березня 2008 р. в Брюсселі (Бельгія) було створено Європейський реєстр забезпечення якості (EQAR), засновником якого стала група Е4. Головною умовою включення до реєстру є відповідність ESG та низка інших критеріїв, визначених у доповіді групи Е4 на конференції в Лондоні 2007 р. Метою діяльності EQAR є забезпечення прозорої та доступної інформації про надійні агентства із забезпечення якості освіти, що працюють в Європі, а також сприяння мобільності студентів та підвищення довіри до вищих навчальних закладів [3; 4].

Отже, у країнах Європейського Союзу діють різні системи з відповідними суб’єктами забезпечення якості освіти. Тому для нас перш за все необхідно або обрати дійову на сьогодні в Європі модель, модифікувати її й адаптувати до умов України (адже сьогодні Україна бере активну участь у Болонському процесі), або розробити власну, що буде суттєво відрізнятися від тих, що існують. Проте як застереження щодо розроблення структурних елементів власної моделі системи забезпечення якості освіти можна навести перестороги, що висловлені в Концепції забезпечення якості освіти в Україні, яку було розроблено за участю громадськості. Зокрема, ідеться про те, що Українська система забезпечення якості сягає корінням у радянське минуле, коли контроль над якістю освіти здійснювався адміністративно-командними методами. Це логічно, тому що споживачем послуг освіти в тій системі була держава. Відтак, в українській системі освіти логічно побудовано ті елементи, які було створено за умов адміністративного управління (за радянських часів), тобто формальні процеси і процедури. Європейська система освіти, навпаки, формувалася в умовах природного вибору, коли вимоги до якості освіти висувалися безпосередніми споживачами освітніх послуг – галузями, роботодавцями, студентами.

На початку 2015 р. Президент України Петро Порошенко запропонував суспільству Стратегію реформ до 2020 р. [5]. Стратегія включає 25 ключових показників ефективності (англ. KPI). “Стратегія-2020” передбачає, що Україна посяде місце серед 50 найкращих країн у рейтингу Міжнародної програми оцінювання освітніх досягнень учнів (англ. The Programme for International Student Assessment, скорочено – PISA). Хоча рейтинг PISA поки що не охоплює Україну, однак є декілька індикаторів, що можуть дати нам уявлення про якість української освіти [6].

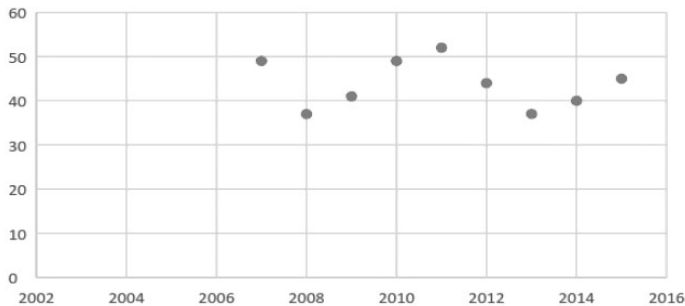

Рис. 1. Позиція України за показником якості початкової освіти, згідно зі Звітом про глобальну конкурентоспроможність*.

Запитання: “У Вашій країні, як Ви оцінюєте: а. Якість початкової освіти [1 = дуже погано – серед найгірших у світі; 7 = відмінно – серед найкращих у світі]?”

Як зауважується в деяких публікаціях VoxUkraine, українська система освіти недостатньо відповідає потребам її економіки. Незважаючи на тривале навчання, українські працівники демонструють невисоку продуктивність праці. Відносно непоганий показник України в рейтингу якості математичної та природничої освіти Звіту про глобальну конкурентоспроможність не знаходить підтвердження в показнику відповідності освітньої системи України до вимог конкурентоспроможної економіки (рис. 1). Рис. 2 засвідчує, що показник відповідності освітньої системи України до потреб конкурентоспроможної економіки є гіршим, ніж її результати за іншими показниками якості освіти, і стрімко погіршувався з часом, від приблизно 50-го до приблизно 70-го місця.

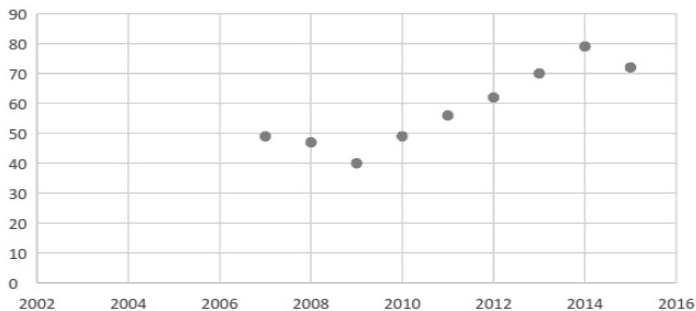

Рис. 2. Рейтинг України за показником відповідності освітньої системи до потреб конкурентоспроможної економіки згідно зі Звітом про глобальну конкурентоспроможність*.

Запитання: “У Вашій країні, наскільки добре система освіти відповідає потребам конкурентоспроможної економіки [1 = дуже погано; 7 = дуже добре]?”

*Джерело: дані Звіту про глобальну конкурентоспроможність за 2006-2015 рр.

Отже, доцільнішим для України було б вибрати як КРІ мету посісти місце серед 50 найкращих країн у рейтингу відповідності системи освіти до вимог конкурентоспроможної економіки.

Слабкий бік цього показника – те, що він ґрунтується на оцінці досить невеликої групи людей (близько 100 українських бізнес-лідерів), тоді як показник у рейтингу PISA відбиває результати тестування значної вибірки українських студентів. Мінусом суб'єктивних рейтингів (рейтингів сприйняття) є те, що ними легше маніпулювати. Також, враховуючи невелику вибірку, вони можуть неточно змальовувати реальну ситуацію в країні. Однак їхньою перевагою є те, що вони можуть негайно віддзеркалювати здійснення реформ, навіть якщо реально ці реформи вплинуть на результати тестів лише через деякий час.

Також можна навести результати світового рейтингу якості освіти за 2015 р. Очолює таблицю Сінгапур, на другому місці – Гонконг, а замикає рейтинг Гана. Великобританія посіла в рейтингу 20-те місце, США – 28-ме, Україна – 38-ме. Укладач рейтингу світових шкіл – Організація економічної співпраці і розвитку вважає, що він показує зв'язок між освітою і економічним зростанням. Основою рейтингу якості шкільної освіти стали результати тестувань у 76 країнах, які взяли участь у дослідженні.

Наведемо Топ-40 рейтингу за навичками у точних науках:

1. Сінгапур. 2. Гонконг. 3. Південна Корея. 4. Японія (спільно). 5. Тайвань (спільно). 6. Фінляндія. 7. Естонія. 8. Швейцарія. 9. Нідерланди. 10. Канада. 11. Польща. 12. В'єтнам. 13. Німеччина. 14. Австралія. 15. Ірландія. 16. Бельгія. 17. Нова Зеландія. 18. Словенія. 19. Австрія. 20. Великобританія. 21. Чеська Республіка. 22. Данія. 23. Франція. 24. Латвія. 25. Норвегія. 26. Люксембург. 27. Іспанія. 28. Італія (спільно). 29. США (спільно). 30. Португалія. 31. Литва. 32. Угорщина. 33. Ісландія. 34. Росія. 35. Швеція. 36. Хорватія. 37. Словаччина. **38. Україна.** 39. Ізраїль. 40. Греція [7].

Лідер рейтингу Сінгапур до 1960-х рр. мав високий рівень неписьменності, що показує, як швидко можна досягти прогресу в галузі освіти.

У Великобританії, як випливає з дослідження, кожен п'ятий підліток закінчує школу без досягнення базового рівня загальної освіти. Згідно з висновками ОЕСР, поліпшення якості середньої освіти приведе до вливання в британську економіку трильйонів доларів.

Рейтинг ОЕСР було укладено на основі результатів тестувань 15-річних школярів з математики і точних наук. А отримана в результаті освітня мапа світу дає багато масштабнішу картину, ніж Міжнародна програма оцінювання освітніх досягнень учнів (PISA) ОЕСР, що обмежується заможнішими промисловими країнами.

Цей рейтинг, який охоплює понад третину країн світу, показує стан освіти в таких країнах, як Іран, ПАР, Перу і Таїланд.

США вкотре поступається в якості шкільного навчання успішним європейським країнам. В'єтнам теж випередив США.

Рейтинг ОЕСР показав також занепад Швеції, у системі освіти якої дослідники виявили серйозні вади.

Цифри, наведені вище, оцінюють потенціал зростання ВВП за життя школярів. Укладаючи ці оцінки, експерти ОЕСР припускали, що всі діти шкільного віку ходитимуть до школи і здобудуть принаймні базову середню освіту.

Далі спробуємо навести результати рейтингів щодо якості життя задля доведення власної тези про те, що якість освіти безпосередньо впливає на соціально-економічний стан тієї або іншої країни. Для більш повного віддзеркалення цієї залежності спробуємо скористатися результатами найбільш визнаних міжнародних аналітичних центрів.

Індекс якості життя розраховується для 165 країн світу і відносно м. Нью-Йорка (США) [8]. Зокрема, якщо показник дорівнює 100 %, то це означає, що він повністю збігається з рівнем життя в Нью-Йорку, якщо більше – то перевищує цей показник, і навпаки, якщо менше – то показує відсоток від базового рівня. Далі наведемо лише два показники, що враховуються в цьому рейтингу, – відносний показник цін на оренду квартир та індекс місцевої купівельної спроможності (рис. 3, 4).

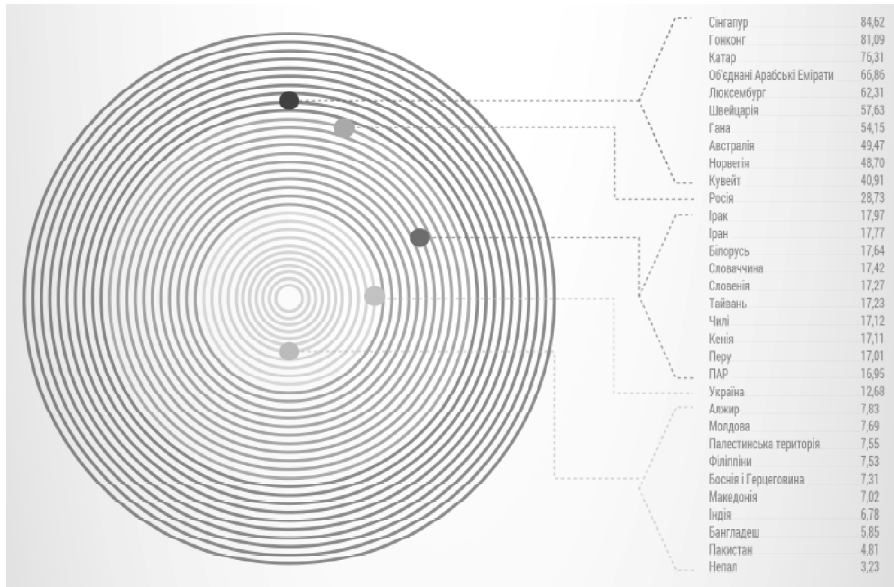

Рис. 3. Відносний показник цін на оренду квартир

Рис. 4. Індекс купівельної спроможності

Щорічний рейтинг Індексу рівня життя (Prosperity Index), який уклали фахівці Legatum Institute, складається для 90 країн світу. У рейтингу враховано як статистичні показники (економічні, кліматичні, екологічні), так і дані опитування мешканців різних країн. Основні критерії, за якими визначали рівень тієї чи іншої країни: економічний, умови ведення бізнесу в країні, управління, освіта, охорона здоров'я, безпека, персональна свобода, соціальний капітал.

До десятки країн із найкращими умовами для проживання в 2015 р. увійшли: Норвегія, Швейцарія, Данія, Нова Зеландія, Швеція, Канада, Австралія, Нідерланди, Фінляндія та Ірландія. Україна в цьому рейтингу посіла 70-те місце. Сусідня Польща – на 29-му, Грузія – на 80-му місці (рис. 5) [9].

Overall rank	Country	Country Profiles	Economy	Entrepreneurship & Opportunity	Governance	Education	Health	Safety & Security	Personal Freedom	Social Capital
			▼▲	▼▲	▼▲	▼▲	▼▲	▼▲	▼▲	▼▲
1	+ Norway		4	5	8	5	4	8	3	2
2	+ Switzerland		2	3	1	18	3	13	11	9
3	+ Denmark		9	2	3	3	16	7	8	3
4	+ New Zealand		14	17	2	6	19	11	2	1
5	+ Sweden		7	1	4	17	12	5	7	8
6	+ Canada		8	15	7	2	11	9	1	6
7	+ Australia		12	14	10	1	15	15	9	4
8	+ Netherlands		10	13	12	4	5	19	13	7
9	+ Finland		33	8	5	7	13	3	18	5
10	+ Ireland		18	18	14	8	17	4	6	10

Рис. 5. Рейтинг Індексу рівня життя в 2015 р.

Наступний рейтинг щодо якості життя розраховує міжнародна дослідна організація Legatum Institute (Великобританія – ОАЕ), яка укладає так званий “рейтинг благополуччя” – Legatum Prosperity Index.

Відповідно до рейтингу 2014 р., найкраще людям знову живеться в **Норвегії**. Ця країна Скандинавії незмінно посідає перше місце рейтингу з 2010 р. Тут показник задоволення життям серед громадян становить 7,7 із 10 можливих. При цьому в першій світовій двадцятці – 13 європейських країн.

Україна в *Індексі благополуччя – 2015* посіла 63-тє місце, тобто опинилася серед “середнячків” [10].

За рівнем життя населення Україна посідає 63-тє місце серед 133 країн. Про це свідчать дані Індексу соціального розвитку (далі – ICP), розробленого американською неурядовою організацією Social Progress Imperative за підтримки компанії “Делойт”. ICP визначає рейтинги країн на базі показників, що мають безпосередній вплив на якість життя людей. Порівнюючи за цими критеріями країни із зіставним рівнем ВВП, Social Progress Imperative доводить, що економічний розвиток країни не гарантує високу якість життя населення.

Незважаючи на соціальні, політичні та економічні складнощі, Україна за рівнем ІСР випередила всі країни СНД. Наприклад, Білорусь посіла 66-те місце, Вірменія – на 67-му, а Росія – на 75-му місці. Натомість екс-учасниця СНД Грузія суттєво зміцнила свої позиції у сфері освіти, в охороні здоров'я та захисті прав людини, що вкупі з іншими досягненнями дозволило їй піднятися на 54-ту сходинку.

Цього року Україна (\$ 8 267 ВВП на душу населення) отримала 66,43 бали зі 100 можливих, увійшовши до групи країн із рівнем соціального розвитку “нижче середнього”. Україна традиційно демонструє відносно високі показники у сфері доступу до вищої освіти та до базових знань, де посіла 31-ге та 28-ме місце, відповідно. У звіті відзначається, що Україна за цими показниками випереджає більшість країн з аналогічним рівнем ВВП на душу населення. Найнижчі показники Україна продемонструвала у таких сферах, як корупція (109-те місце), рівень злочинності (109-ге), доступність житла (116-ге), стан довкілля (118-ге), здоров'я та довголіття (127-ме місце).

2015 р. Україна за *Індексом людського розвитку* посіла 81-ше місце серед 188 країн (2014-го – 83-ге, 2010-го – 69-ге). Сьогодні значення індексу дорівнює 0,747, і, за оцінками фахівців, усе ж цей показник належить до категорії високого рівня людського розвитку: за період із 1990 по 2014 рр. значення ІЛР зросло із 0,705 до 0,747 бала, або на 6 %. Тобто в середньому на 0,024 % протягом року. За критеріями досліджуваного індексу, *найкраща ситуація в нашій країні з освітою та грамотністю*, значно гірша – із станом здоров'я та тривалістю життя, а найгірша – із рівнем життя.

Як можна переконатись із наведених результатів рейтингових оцінок міжнародних аналітичних центрів, Україна забезпечує покращання показників якості/комфорту/благополуччя життя лише за рахунок такого показника, як якість освіти. Наприклад, посідаючи 63-тю позицію у світі за *Індексом благополуччя*, у сфері доступу до вищої освіти та до базових знань країна посідає 28-ме місце. Такі приклади можна наводити за кожним із зазначених вище рейтингів, що переконливо ілюструє тезу про те, що якість освіти і запропонована Президентом України мета увійти до 50 найкращих країн світу за якістю життя передбачає подальші трансформації в системі забезпечення якості освіти. Відповідно до Закону система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається з систем: внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (безпосередньо вищими навчальними закладами); зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти; забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

У свою чергу, система внутрішнього забезпечення якості передбачає здійснення вищими навчальними закладами таких процедур і заходів (згідно із Законом):

- визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів за кожною освітньою програмою;

- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- забезпечення ефективної системи запобігання академічному плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти та виявлення його;
- інших процедур і заходів.

При цьому система внутрішнього забезпечення якості вищого навчального закладу має оцінюватися Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам стандартів до системи забезпечення якості вищої освіти.

Виходячи з цих положень, ураховуючи можливість подальшої реалізації тенденції на відходження Міністерством освіти і науки України від принципу патерналізму у сфері управління галуззю вищої освіти та упровадження в цій сфері принципу субсидіарності з наданням вищим навчальним закладам ширших повноважень у виборі траєкторій свого руху, вбачається за першочергове завдання зосередитись на розробленні концепції та упровадженні у практику його діяльності системи менеджменту якості освіти відповідно до принципів міжнародних стандартів, зокрема ISO 9001:2008 (із застосуванням циклу Демінга: планування – виконання – перевірка – коригування (PDCA), із подальшою її сертифікацією. У зв'язку з виконанням завдання щодо створення системи менеджменту якості освіти нам необхідно здійснити аналіз національного та закордонного досвіду застосування внутрішнього та зовнішнього контролю якості навчального процесу у вищих навчальних закладах, упровадження та сертифікації систем менеджменту якості освіти, зокрема: управлінської діяльності (планування створення і розвиток системи управління якістю, розподіл відповідальності та повноважень, забезпечення процесів обміну інформацією, управління документацією тощо); життєвого циклу продукції університету (навчальний процес, наукова та науково-технічна діяльність, міжнародна діяльність, додаткові освітні та інші послуги); управління ресурсами (управління персоналом, управління інфраструктурою, інформаційними та технічними ресурсами тощо) та вимірювань (моніторинг якості).

Безумовно, зважаючи на усталені загальні традиції та консерватизм поглядів щодо необхідності змін у системі вищої освіти, фінансові ресурси нашого вищого навчального закладу, запровадження системи менеджменту якості освіти об'єктивно може виявитися дуже складною проблемою. Але у процесі глобалізації ринку освітніх послуг та в пов'язаному з ним процесі загострення конкуренції між вищими навчальними закладами ця система може стати стратегією майбутнього виживання для вишів.

Список використаних джерел*

1. Якість життя: зміст та характеристика поняття [Електронний ресурс]/Ткачов А. Н., Луценко А. В. та ін.//Wikipedia – вільна енциклопедія. Матеріал від 30 квіт. 2015 р. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F (назва з екрану).
2. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VIII//Голос України: газета Верховної Ради України. 2014. № 37/38. Ст. 2004.
3. Система забезпечення якості вищої освіти у Болонському процесі та механізми її імплементації в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juni08/16.htm>.

4. Report to the London conference of ministers on a European Register of Quality Assurance Agencies//www.enqa.eu/pubs.lasso.
  5. Про Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”: Указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]: офіційний on-line ресурс Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
  6. Оцінюючи Україну: Міжнародний рейтинг якості освіти PISA: аналітичні матеріали VoxUkraine [Електронний ресурс]. URL: <http://voxukraine.org/2016/01/28/evaluating-ukraine-the-pisa-ranking-ua/>.
  7. Світовий рейтинг освіти: Україна стала 38-ю: аналіт. матеріали BBC Ukraine [Електронний ресурс]/Шон Колхан. URL: http://www.bbc.com/ukrainian/science/2015/05/150513_vj_education_rankings_it.
  8. Рейтинг країн за рівнем життя. Україна – на 70-му місці [Електронний ресурс]. URL: <https://uainfo.org/blognews/1446480077-reyting-krayin-za-rivnem-zhittya-ukrayina---na-70-mu-misti.html>.
  9. The Legation Global Prosperity Index 2016. URL: <http://www.prosperity.com/feed/global-prosperity-its-highest-point-past-decade/>.
  10. Рейтинг благополуччя [Електронний ресурс]. URL: <http://www.cheap-trip.eu/2014/11/05/rejtynh-blahopoluchchya-2014-persha-norvehiya-a-ukrajina-vyperedyla-rosiyu-2/>.
- * Список побудовано в порядку посилань.

Надійшла до редколегії 21.11.2016 р.

УДК 369.223.213

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ У СФЕРІ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мельниченко О. А.,

*д. держ. упр., проф., професор кафедри економічної політики та менеджменту,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України;*

Удовиченко Н. М.,

*к. держ. упр., доцент кафедри медицини, організації та економіки охорони здоров'я,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків*

Проаналізовано зміст законопроекту “Про стоматологічну діяльність”. Виявлено його недоліки та надано пропозиції щодо їхнього усунення. Забезпечено подальший розвиток тлумачення поняття “стоматолог”.

Ключові слова: законопроект, стоматологічна діяльність, стоматолог, органи професійного самоврядування стоматологів.

Melnychenko O. A.,

*Doctor of Public Administration,
Professor, Professor of Economic Policy and Management Department, KRI NAPA;*

Udovychenko N. M.,

*PhD in Public Administration, Associate Professor of Medicine,
Organization and Health Care Economics Department,
Kharkiv National Medical University, Kharkiv*

ANALYSIS OF LEGISLATIVE INITIATIVES IN THE FIELD OF DENTAL ACTIVITY

The content of the draft law “On Stomatological Activity” has been analyzed. Its drawbacks are identified, and proposals as to their elimination are given. Interpretation of the concept of ‘a dentist’ has been further developed.

Key words: draft law, stomatological activity, dentist, dentists’ professional self-governance bodies.